

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ԺԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 1.

1856

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ընդարձակ և արտաքին :

Միջամասնակիր իր ոլորտում չըր-
ջանին մէջ դարձաւ ու դար-
ձաւ, ինչուան որ ձեռուրնիս եղած տա-
րին ալ սահեցուց անդարձ անդնդին խո-
րը. որն որ իրեն հետ մէկտեղ շատեր ալ
անուոյն տակը կոխկուտելով ու փոշոյ
պէս ցրուելով անհետացուց : Եւ հիմա
տեղը եկաւ նոր, և ինչպէս որ կը յու-
սանք բարեյաջող տարի մը. շնորհաւոր
մնացողներուն, բարի վայելք չըջանին
անողորմ հետքէն զերծանողաց : Բայց
իմ սիրտս սաստիկ դող մը մտաւ երբ
միտքս չըջանին լմնցուցած կլտորած
անցած տարիներուն վրայ տանելով՝
սկսայ երեակայել անոնց պատճառած
փաստակարութիւնները, անթիւ մա-
հերը իրենց դիւրասահ պտոյտքին մէջ :
Յիրաւի կ'ըսեմ շատ բարեսիրտ ենք
մենք մարդիկս. ամէն տեսակ թշուա-
ռութիւններով լեցուն տարիներ կ'ան-
ցընենք, կը հառաչենք կ'ողբանք, ու

երբոր դարձեալ նոր տարուոյ մը չըջան
առջևնիս կ'ելէ, տեսնելով որ մեզի նոր
անփորձ 'ի չարեաց ժամանակներ կը
բերէ՝ խեղք բանեցընելու, գործելու,
վայելելու յարմար երեցած, կ'ուրա-
խանանք, մեծ հանգէսով ընդ առաջ
կը վաղենք և առատ պարգևներով կը
շնորհաւորենք զինքը, որ մեզի իր սա-
հուն ժամերուն մէջ ամէն բարիք կը
խոստանայ. աղքատին հարստութիւն,
հարստին հանգիստ վայելք, հնարա-
գիտին ճարտարարուեստ գործքերով
փառք և ճոխութիւն, իմաստնոյն փայ-
լումն իր իմաստութեանը ու պատիւ, և
ամէն տեսակ մարդու իրեն յարմար մը-
տաց և սրտի սփոփանք : Սէյ մ'ալ
հազիւ թէ իր սրավառ կառքին մէջ
ոտուրնիս կը դնենք, այնչափ փափաքով
սպասած և այնչափ պատուով ընդու-
նած տարինիս կը սկսի իր անիւները քա-
լեցընել անողորմաբար իրեն ընդ առաջ

եկած բազմամբոխ ժողովրդեան վրայէն . ուր կը մնան մարդկային չարութենէ հնարուած գերանդազէն կառքերը . ան թիւ անհամար մարդիկ , որոնցմէ շատերը պսակազարդ երգելով պարելով զինքը ընդունելու ելեր էին , անիկայ գազանաբար կը յարձրկի վրանին , անոնց խնդակցութիւնը բերաններնէն կտրելով կը զարնէ կ'առնէ իրեն անուոյն տակը , կը կոխէ , կը ճգմէ , կը ջախջախէ կ'անցնի :

Եւ յիշատած մունքով ես անհնարին սարսափի մը մէջ պաշարուած , քանի որ աչքս չորս դին կը դարձնէի ու կը տեսնէի տարւոյն մեր վրայ անցուցած չարիքը՝ խորունկ տխրութեան մը մէջ ընկղմած բերանս կը կապուէր , շնորհաւորութեան բառը կէս թողուցած սաստիկ հառաչանայ ձայն մը սրտէս ակամայ կը բղխէր . Ո՛վ անգութ ժամանակ , շրջանդ տարւոյ , այդ խնչպէս անզգայ մեր սիրալիր ընդունելութեանը՝ կատաղաբար կը յարձրկիս վրանիս ու գիշախանձ գայլէ մըն ալ չար՝ կը կոխկըտես անուոյդ ընթացքին տակ ու ջարդուբուրդ կը կորսնցընես զայն անձինքը , որոնք մեծամեծ յոյսերով , աւետաբեր բարեմաղթութիւններով զքեզ ընդունելու համար դիմացդ եկեր են :

Եւ յայտնա տխուր հեծութեան մէջ տաքնապելու ատենս՝ կը տեսնէի որ տարւոյն ամէն մէկ վայրկեանը չէր դառնար առանց շատ մը մարդիկ զոհ ընելու իր ամենափոքր շրջանին : Եւ զայն կը դիտէի՝ որ մարդիկ թէպէտ կը տեսնէին այս տարւոյն ըրած անողորմ կոտորածը , 'ի վերայ այսր ամենայնի այդ արիւնազանգ վայրկեանները իրարու բարեմաղթելէն , և անոնց հասնելուն վրայ ուրախանալէն չէին դադրեր :

Եւ երևութիւն վրայ սարսափս զարմանքի փոխուեցաւ . մարդիկ՝ կեանք , յաջողութիւն , հանգստութիւն կը փնտռեն . տարին անոնց կոտորածովը , մահուամբն ու կորստեամբը իր շրջանը կը կատարէ . և մարդիկ բարի յոյսերով լցուած կ'օրհնեն զտարին , կ'ուրախանան անոր նորոգուելուն վրայ , փոխա-

նակ զի անոր կորսուելուն ու մէյ մ'ալ չդառնալուն պիտի փափաքէին : Ս'երջապէս՝ ես որ տարւոյն վրայ այսչափ գայթակղած իրմէն գանգատ կ'ընէի , նոյն ինքն տարին այս իմ մեծ զարմանքս դադրեցուց՝ յանկարծ միտքս ձգելով ռամկին առակը . Եթէ քանչ էր՝ հաստ , կ'ըսէ , եթէ խնչր՝ հարճեցաւ : Ս'այրկեանական անիւր որ դառնալու հետ է , դարձաւ , յիշեցուց ռամկին այս առակը , և ամէն տխրութիւն ինձմէ փարատեցաւ ու ամէն զարմանք մտքէս ջնջուեցաւ . և ահա ես ալ սկսայ դարձեալ ամենուն շնորհաւորել նոր տարի : Ս'իրաւի հասած տանձերն ու կարմրած խնձորներն ալ փրցընել , ժողվելը խեր է , բարիք է . տարին է որ իր շրջանին մէջ զանաւոր կը հասցընէ , նոյն ժամանակն է դարձեալ՝ որ զանոնք կը փրցընէ կը ժողվէ . ուրեմն տարին անգութ անողորմ չէ , այլ բաղմարդիւն վարձուոր է . ուրեմն շատ իմաստութեամբ տարին մարդիկ իրարու կը բարեմաղթեն . ամենքը կը ճանչնան տարւոյն բարիքը , ամենքը կը փափաքին ունենալու զինքը , բայց ետքը տարին իմաստնոց կ'ըլլայ սիրելի և անմտացատելի . իմաստունները կը բարեմաղթեն և կը վայելեն անոր բարիքը , անմիտները կը շնորհաւորեն ու կը գտնեն իրենց չարիքը :

Տարին երբ կը հասնի , իր ընթացքին մէջ կ'աղաղակէ ամենուն . Ո՛վ մարդիկ , դուք որ սիրով զիս կ'ընդունիք , ես ձեզի կը խոստանամ բարիք . բայց ես անիւ եմ միշտ 'ի պտոյտ բոլորակ , չկայ իմ քովս Եղիւսեան դաշտ որ հանգչիք . ես անցաւոր եմ , վայելից նիւթ պատրաստելու առիթ եմ . իմ քովս վայելք փնտռողը իր վայելքէն կը զըրկուի . ես հանդերձեալ վայելից նիւթ պատրաստելու միջոց եմ . ամենուն աչխատելու ժամանակ կու տամ . անոր համար ես իմ գալու ատենս աւելի շատ կը սիրուիմ անմիտներէն . իսկ երթալուս ատենը մեծապէս կը պատուիմ իմաստուններէն , մինչդեռ անմիտները հազար վայ հազար անէծք վրաս կը

կարգան՝ իմ դառնալս ինծի յանցանք սեպելով, ու նոր տարի մը փորձելու ձեռք կը զարնեն . և չեն գիտեր որ ա- նուոյն վրայ կեցողը վերջապէս պիտի իյ- նայ կորսուի : Ս'վ մարդիկ , իմ շրջանիս մէջ բերքերը կը հասուննան , գործքե- րը կը կատարուին , աշխատողները ար- դեամբք և բարեօք կը լցուին . բայց ես վայելելու համար մարդու տեղ չեմ ի- տար : Ենիս է կը դառնայ՝ վրան հանգ- չելու , վայելելու համար նստածները տակը կ'առնէ կը ճգմէ , Զարդուբուրդ կը կորսնցընէ . յանցանքը իմն չէ , վրաս վայելել ուզողինն է :

Ուստի տարին անողորմ դահիճ չէ , այլ զամենքը բարեօք լցուցիչ . ոչ զօք կը դատապարտէ , այլ իր վայրկեաննե- րը , ժամերը գործածողները երբ կը լցուին բարեօք , կը հասցընէ զանոնք իրենց ցանկալի վախճանին , որուն հա- մար աշխատելու են տարւոյն մէջ . ուրիշ- ներն ալ՝ որ զտարին վայելելու միջոց մը կարծեցին , իր շրջանին պտոյտքին հետ՝ զանոնք ալ գլխիվայր կը շրջէ կը լմնցընէ :

Ուրեմն ես ԲԱԶՄԱԿԻՊՍ ամէն զիս կարգացող ազնիւ բարեկամներուս կը շնորհաւորեմ՝ Վոր տարի . ես ձեզի հետ կը մտնեմ տարւոյս մէջ . չունիմ յոյս վայելից , և չեմ ուզեր , չեմ մաղթեր ինծի վայելք , այլ ժրաջան աշխատու- թեան ոյժ . ես իմ կողմանէս անձան- ձիւր եմ աշխատելէն՝ քանի որ տարւոյ ընթացքին մէջն եմ : Ես բազմավէպ եմ , իմաստուն աշխատողները իմ ըն- թերցողներուս օրինակ կը բերեմ , տա- րւոյն սահուն օրերը վայելել ուզող խա- բուողներուն ալ թշուառութիւնը կ'ող- բամ , և ձեռքէս եկածին չափ իմ խոհեմ ընթերցողներուս աշխատելու նիւթ կը մատակարարեմ :

Հ. Պ. Մ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Հերոէր գերմանացիէն :

Յովհաննէս Կոտոփրետոս Հերտէր՝ անցեալ դարու գերմանական գրական- նութեան երևելագոյն պարծանքներէն մէկն է , և իր մարդկութիւն սիրող մտածութեանը կողմանէ նոյն ժամա- նակի առաջին փիլիսոփան է : Նաաւ Բրուսիոյ Սոհրունկէն պզտիկ քաղա- քը 1744 տարւոյն օգոստոսի 25^{էն} . հայ- րը աղքատ էր , ու խեղճ դպրոցի մը վարժապետութիւն կ'ընէր . միանգա- մայն մտքի ալ բացութիւն չունենալով՝ շատ քիչ գիրք իրեն ուղղոյն ձեռքը կը թողուր : Սակայն Հերտէրի աշխոյժ հանձարը , որ կ'ուզէր շուտով զարգա- նալ , չէր կրնար հանգարտ կենալ . ա- նոր համար ամէն դժուարութեան յաղ- թելով՝ ծածուկ գրքեր ձեռք կը ձգէր ու անոնց ետեւէ կ'ըլլար . մասնաւորա- պէս Բստուածաշնչին ու Հոմերոսի շատ հաւնած էր : Բայց իր գիրք կար- դալու անչափ փափաքը կրնար զինքը մո- լորեցընել ու փնասակար ընել իրեն ա- սիկայ . բարեբաղդաբար հոն մօտերը քարոզիչ մը կը բնակէր , որ Հերտէ- րի ազուր գիրը տեսնելով՝ իրեն քո- վը առաւ զանիկայ : Հերտէր անոր քարոզները կ'օրինակէր , միանգամայն ծառայութիւն ալ կ'ընէր : Բիւջ ժա- մանակ անցնելէն ետքը՝ տեսաւ այս քարոզիչը որ իր նորեկ ծառան մեծ մեծ մտաւորական կարողութիւններ կը սկսի դուրս երևցընել . ուստի իրեն տղոյը հետ մէկտեղ՝ անոր ալ սկսաւ դաստիարակութիւն տալ : Սակայն Հերտէր աչքի հիւանդութիւն մը ունե- ցաւ , որուն թերեւս քիչ մը օգնեց իր անխոնջ գրասիրութիւնն ալ . իրեն հոգ տանողը ուսս վիրաբոյժ մըն էր , որ հիւանդութեանը դարման տանե- լէն ետքը՝ ուզեց ձեռք դնել վրան , և